

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Genera quæstionum, & res tractandæ circa fidem, & mores. cap. 20.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Quamobrem Clemens Alexandrinus vtramque hanc partem generis purgatiui, vt supra retulimus nomine vno sermonis exhortatorij comprehendit, laudationes vero, quæ sunt à nostris concionatoribus, haud obscurè ad genus referuntur exornatiuum, quia quamuis proposito dissentiant, tamen in laudandi vsu non abfimilem viam sectantur. Eadem videntur ad vitam Perfectiuam pertinere, cuius est maximè proprium honestate moueri, deinde etiam ad Illuminatiuam, ad genus scilicet Preceptiuum, quia præcipiendi genus pulcherrimum ac potentissimum est laudatio & exemplum. Ad genus deliberatiuum non est dubium, cuncta ferè referri posse. Omnia autem vnum sub conspectum subiecta ponet figura.

Exhortationes ad omnes vias pertinent.

Ad viam purgatiuam.	Refutationes.	Purgando intellectui.	Quibus Seruiunt affectus graues.
	Reprehensiones.	Purgandis moribus.	
Ad viam illuminatiuam.	Orationes dogmaticæ.	Illustratio intellectui.	Seruiunt affectus.
	Præceptiones morales.	Ornâdis moribus.	Temperati.
	Adiumenta ad Illuminandum & rationem & mores.	Commonitiones.	
		Consolationes.	
		Laudationes.	
Ad viam vniuiam.	Omnia pertinent, quæ ad Illuminatiuam, sed in excellentiori genere, & huic maximè propriæ sunt Descriptiones rerum altissimarum, & laudationes.		
	(Quibus seruiunt affectus lenes.		

Genera quæstionum, ac res, quæ Concionibus tractari debent circa fidem, ac mores. Cap. XX.

Post genera causarum assignata, & species earum distinctas, placet adhuc & arbitror vtile futurum, magis ad particularia concionum argumenta descendere, & summa quædam omnium concionum, & rerum capita enumerare, vt quasi vnioco aspectu ante se habeat Ecclesiastes, totam rerum sylvam, vel potius campum, in quo suam industriam, & culturam debeat adhibere. Sed quia omnis Concio, vt quælibet oratio ad quæstionem aliquam reuocatur; Intelligamus primum, quæstionum diuersa esse genera. Aliqua enim ad solam cognitionem spectant, vt an Deus vbique sit, aliqua finem habent, actionem, vt an sacræ imagines sint adorandæ, Aliæ sunt theses, quæ sunt vniuersales, vt an sit bonum renuntiare omnibus suis facultatibus, & paupertatis tenere consilium, aliæ hypothefes idest particulares, vt an licuerit Petro Christum gladio defendere, Aliquæ sunt præterea quæstiones absolutæ sit ne Charitas vir-

Questionum multiplex genus.

Questionis
genus statim
intelligédū .

vireus, Aliquæ comparatæ sit ne Charitas maior alijs virtutibus, Denique nonnullæ sunt simplices, de Fide, de Providentia, de Purgatorio; nonnullæ complexæ. An Christus sit verus Dei filius. Hæc autem dialectici & Rhetores docent, sed nostro Concionatori non parum conducit scire genus ipsum quaestionis ab initio, tum vt intelligat eas quaestiones sibi magis tractandas, quæ ad actionem vergunt, quam quæ ad solam cognitionem: & has quando tractat debere etiam ad mores conuertere aliquo modo, vt concio popularis sit, non autem scholastica disputatio, & quando tractat theses, debere etiam hypothesis aliquam attingere, tum etiam vt nouerit alios sibi locos in alijs quaestionibus quaerendos esse. Nam quaestiones vniuersales, & speculatiuæ magis naturam rei declarant, & sectantur ordinem naturæ, & doctrinæ: Particulares ex Circumstantijs multa sumunt, & magis ad promouendos animos referuntur.

Fidei quæ
sunt misteria.
Verbum Dei.

Cum ergo superius prima diuisione omnia reuocauerimus ad fidei dogmata, & morum disciplinam, dicamus fidei misteria sæpe concionatori esse pro suggestu explicanda populi, enim eorum declaratio valde utilis, sicut ignorantio in magna cedit damnum, ac detrimentum, nec pauci sunt qui eorum incertitia laborant. Primum autem fundamentum omnium, quæ fides docet, est ipsum Dei Verbum, ipsa Scriptura reuelata, ipsum testamentum à Deo in diuinis chartis exaratum, & vetus, & nouum. Cuius maiestatem ac dignitatem debet Concionator auditoribus sæpius commendare, vt omnes intelligant, qua religione, quo cultu, & honore, hos sanctos codices debeant versare, quo in pretio habere omnes eius sententias, atque adeo verba eius singula, & minimos apices, cum talia verba sint, quæ non ex humani ingenij arescentibus riuulis, sed ex altissimo illo atque inexhausto Diuinitatis fonte tracta & hausta, ab ipso Dei spiritu dictata, atque prolata sint. Deinde præcipua fidei misteria sunt ea, quæ ad Diuinitatis articulos, & quæ ad Christi Domini humanitatis sacramenta pertinent. Circa prima agere sæpe poterit de Deo, & ad eius cognitionem & amorem frequenter auditores accédere. In Deo Vnitas essentia consideratur, & Trinitas personarum, vbi docenda sunt, quæ non solum ad misterij faciunt fidem, sed ad reuerentiam, & honorem, vt semper iubilemus cum Angelis canentes sacrosanctum Trisagium. Dei attributa item celebranda, & perfectiones, quod sit Deus æternus, omnipotens, vbique præsens, & omnia replens, infinitus, ætus purus, immensus. Eiusdem prædi-

Diuinitatis
misteria.

Dei attribu-
ta.

prædicanda prouidentia, Iustitia, Misericordia, Loquendum de varijs titulis, quibus obstringimur Deum super omnia diligere, de Charitate eius in nos, continuaque beneficentia, & maximis atque innumerabilibus beneficijs, vt ad gratitudinē, animi erigantur. Explicandum in loco, vt sit causa efficiens, omnium quę existunt, vbi proponitur consideranda vniuersitas rerum creaturarum, visibilium, & inuisibilium, quarum Deum esse ex nihilo Creatorem & effectorem credimus. Inter quę

Angeli.

Primo loco sunt Angeli, qui naturæ dignitate, multitudine, ordine, felicitate, excellunt, qui etiam hominum custodiam gerunt: sunt etiam Dæmones ob peccatum Cælo eiekti, hominumque perpetui hostes, atque expugnatores. Inde homines ex anima & corpore constituti. Vbi ex vna parte de hominis dignitate, de animę pulchritudine, immortalitate, ac reliquis donis, ex altera de corporis miserijs, & morte multa dici possunt. Multa etiam de consequente morte, iudicio particulari, & vniuersali, & alijs, quę mortem consequuntur. Est enim mors velut pons quidam, siue ad æternam felicitatem, siue ad æternam perpetuamque calamitatem. Quæ si sæpe atque

Homo.

vti decet in memoriam peccantibus reuocentur, fiet vt quasi quodam freno timoris iniecto coerceantur. Habet hic locum, & primi hominis lapsus & posteritatis vniuersæ cum eo; Postremo sunt ceteræ creaturæ rationis expertes, quæ a diuo Ambrosio, Basilio, & alijs Patribus in opere sex dierum considerantur. Ex quibus Dei gloriam ac laudes (vt scriptura ac præsertim liber psalmodum, & ecclesiasticus faciunt) colligere, Philosophus Christianus, ac prædicare populo debet. Neque solum est Deus causa efficiens omnium rerum, verum etiam finis, ad suæ gloriæ per eas manifestationem, Creaturę vero intellectuales etiam per claram sui visionem.

Opera sex dierum. In libris Hexameron.

Christus.

De Christo autem & eius humanitatis misterijs habet Concionator amplissimos, quos magno cum fructu peragret campos. Debet enim velut præcipuum omnium concionum scopum sibi Christum ponere, deque eius maiestate sæpe loqui, vt intelligant omnes ex ipso, & in ipso, & per ipsum omnia nobis bona donata esse, neque esse aliud nomen, in quo oporteat nos saluos fieri, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, in quo est anima plenissima omni gratiarum genere, omnique sapientia, & corpus diuinitatis organum, nostręque redemptionis instrumentum: vt de Christo Domino dici possit illud ecclesiastici primo, Altitudinem Cæli (idest diuinitatis) pro-

profundum abyssi (idest animæ) & latitudinem terrę (idest sacratissima carnis) , quis dimensus est ? Eius autem miseria sunt Prædestinatio altissima , a qua omnium sanctorum & prædestinatio , & merita dependent . Incarnatio , Natiuitas . Vita , predicatio , miracula , mors , resurrectio , ascensio , regnum eius , quod est Ecclesia , quæ & corpus eius est , cuius ipse est caput , quæ in terra militat , in Cælo triumphat , in Purgatorio præparatur ad gloriam .

Ecclesia .

De Ecclesia multa sunt , quæ fides docet , nam eius proprietates proponit , scilicet esse vnam , sanctam , Catholicam , Apostolicam , Romanam : Notas veræ Ecclesiæ , & falsæ distinguit , eius diuersas hierarchias , & status ministrorum vsque ad summum Hierarcham , & Antifitem refert , Claves , & potestatem esse in Ecclesia remittendi peccata , quantum ad culpam absolutionem , & penarum per Indulgentias relaxationem tenet . Hæc & alia fidei dogmata ad prædicandum habet Christianus orator , ex quibus colliget ea , quæ maximè auditoribus condere iudicabit : eaque ita tractabit , vt instruat mentem , ad Deum practicam notitiam , laudem , gratiarum actionem , & amorem .

Morum disciplina quid contineat .

Venio ad ea , quæ morum disciplinam continent , & in triplicem viam , quam supra ex antiquissima traditione proposui , diuiduntur , vt singulis vijs , quæ sint earum propria assignemus . Sed illud his tribus vijs commune est , ac præcipuum , vt antea omnia quisque intelligat Dei gratiam præ cæteris omnibus rebus maximè necessariam esse , Gratia ipsa est totius itineris Dux , ipsa lux , & comes : ipsa est , quæ viam monstrat quæ vires præbet , quæ purgat , & præuenit , quæ excitat peccatorem , iustificat impium . Gratia comitatur penitentem , promouet , illuminat , virtutes inserit . gratia per Charitatem perficit , denique quicquid boni potest in homine reperiri , à Dei gratia per Christi merita , in illū descendit , & manat . Et hæc est præcipua materia , quæ concionator debet amplificare , vt gratiæ diuinæ necessitatē , & excellentiam agnoscat omnes , eam impetrare summis precibus cõtendant , & ad eam se præparent , ei tribuant quicquid boni habet , vsurpetque ; illud Apostoli gratia Dei sum id , quod sumus .

1. Cor. 15.

Finis & scopus vitæ Christianæ .

Etiã ad omnes vias spectat , vt quisque cognoscat , quæ sit totius vitæ spiritualis , ac trium viarum finis , quis scopus , quæ instrumeta . Hæc enim in omni arte sunt necessario præcognoscenda quæ explicare non est huius loci ; legat , qui volent apud Cæsarianum , primam eius collationem , quæ est Abbatis Mosis , & intelligat , aliquando renocanda hæc esse in memoriam auditorum ,

torum, ne in vijs premonstratis aberrent. Iam vero in via purgatiua hæc propriè occurrunt argumenta. Primum de peccato vniuersè, eiusque turpitudine, & granitate, de quo ecclesiastes zelo spiritus Dei inflammatus sæpe debet loqui, atque ita, vt auditores solo peccati mortiferi audito nomine, exhorreat, ac reformident. Describet sæpe miserandum peccatoris statum, dum gratia Dei est orbatus, & cæno deformatus mortalis noxæ: mala item quæ peccatum, & animam desertam a Deo, sub Diaboli tyrannide degentem consequuntur. Secundo de peccatis in specie, multa sunt, quæ doceri possunt, quorum sunt septem tanquam duces, capitalia, vitia, singula item in suas species distributa, & quasi filias, vt loquar cum D. Greg. quæ concionatori debent esse perspecta, cū eius præcipuum munus in arguendis peccatis sit. Annumerabo ea, quia horum monstrorum horrenda facies, si bene depingatur, magnum potest in animis auditorum odium, detestatione, que scelerum concitare, & illud hæc in re videtur optimum, si nobis locorum communium syluam comparemus, vt in diuersis concionibus, ex occasione, modo vnam speciem, modo aliam insectemur. Porrò superbia has gignit filias, Inobedientiam, Iactantiam, Hypocrisim, Contentionem, Pertinaciam, Discordiam, Curiositatem. Auaritia, Proditionem, Fraudem, Fallaciam, Periurium, Inquietudinem, Violentiam, Inhumanitatem, & Cordis duritiam. Luxuria: Mentis cæcitatem, Inconsiderationem, Inconstantiam, Precipitationem, Amorem sui, Odium Dei, Vehemens desiderium huius vitæ, mortis, ac futuri iudicij Horrorem, felicitatis æternæ Desperationem. Invidia, Odium, Surrationem, Detractionem, Exultationem in rebus aduersis aliorum, & in prosperis Aegritudinem. Gula Lætitiam, Multiloquium, Scurrilitatem, Sparditiem, sensus, & intellectus Heberudinem. Ira, Rixas, Tumorem mentis, Contumelias, Clamorem, Indignationem, & Blasphemias. Accidia, Malitiam, Rancorem, Pusillanimitatem, Desperationem, Torporem ad necessaria, & Euagationem mentis circa res illicitas. Vides quot, quantisque peccatorum sentibus hic Mundus sit expurgandus, vides quantus hæc in via, quæ prima est, sese offerat spatiandi campus, pariter & commoditas; quid ergo sentiendum de illis concionatoribus, qui campum à spinis purgare negligunt, sed super eas sementem Euangelij sine vlla spe fructus iaciunt?

In via Purgatiua.
Peccatum.

Li. 31. Moral. c. 17.

Peccatorum species variz.

Alia Peccatorum genera.

Tertio agendum de peccatis etiam alienis, quorum homines

nes socij sunt, ac participes, iubendo consilium dando, consen-
 tiendo, approbando, tacendo, applaudendo, non obstando, non
 manifestando, participando. Ab his liberari David orabat,
 cum diceret, ab occultis meis munda me Domine, & ab alie-
 nis parce seruo tuo. Docendus est itaque populus grauius
 delinquere, qui alieni peccati sit participes, grauiusque a Deo
 puniri. Agendum de peccatis in Spiritum sanctum, quae sunt,
 Praesumptio de misericordia Dei, Desperatio, cognitio verita-
 tis Impugnatio, fraternae Charitatis Inuidia, Obstinatio,
 & Impenitentia. Agendum de quatuor peccatis, quae clama-
 re dicuntur in Caelum quae sunt: Homicidium voluntarium, Pec-
 catum quod merito dicitur nefandum, Oppressio pauperum,
 Merces operariorum interuersa. Quarto de gratia, iustifican-
 te, multa possunt afferri ad remissionem peccatorum necessa-
 ria, per quam peccator de statu gehennae ad statum filiorum
 Dei transit, siquid membrum Dei viuum, de quo eius naturae
 effectibus, causis, & dignitate multa praecclare dici possunt.
 Quinto post haec in eadem via agendum est de penitentia, quae
 est vnicum, & potentissimum ad peccata curanda remedium,
 estque hic locus satis a Prophetis, & Sanctis Apostolis vsurpa-
 tus. Quae penitentia primum a Deo, & eius gratia per multos
 actus internos perficitur in peccatore, qui sunt cognitio pecca-
 ti, timor gehennae, Dolor culpae Spes veniae, aliquis Amor in
 Deum, Propositum emendationis: deinde etiam per actus ex-
 ternos, qui sunt tum confessionis, tum satisfactionis, vt sunt
 penitentiae, & alia corporis afflictationes, Eleemosinae item,
 & Orationes ad veniam peccatorum impetrandam eademque
 defendenda. Sexto ad hanc viam pertinet, vt concionator agat
 de Tentationibus carnis, mundi, ac demonum, quae occurrunt
 hominibus, ne hanc viam ingrediantur, vel ne conuersionem
 ad Deum inchoatam, deinceps continuent. Solet enim astu-
 tissimus Satan inter hoc difficultatibus vndecumque maximis
 intercludere, vt miseri homines desperato progressu ad primi-
 na vitia relabantur. Modo eos conscientiae nimis angusta sub
 specie religionis, terrore angit, modo nimis libera laxa, per-
 dita quadam confidentia dissoluit, contra quae, debet concio-
 nator confirmare suos auditores, varia remedia proponere, ad
 astuti hostis versutias, & stratagemata detegere, ad fiduciam
 in Deum excitare, Christi Redemptoris cruciatus, ac mortem,
 eiusque virtutem sanguinis inculcare. Septimo docendi sunt
 de prauis habitibus extirpandis, & quod non statim iniusta
 gratia

Iustificatio

Penitentia

Peccata

Penitentia

Tentationes

Habitus pra-

uissimi

gratia iustificante pereunt, sed remanent ad pugnam. De victoria passionum animi, bonoque illarum regimine, & totius hominis tam interioris quam exterioris mortificatione, & omnium malorum radice, qui est Amor proprius, & fomes corrupta natura.

Que ad viam illuminatiuam & unitiuam pertinent.

IN via vero illuminatiua, ad quam progredientini in via spiritali status refertur, de ipso progressu aliquando agi potest, ad quem Christiani omnes aspirare debemus. De extirpandis peccatis venialibus, quae progressui maximo impedimento sunt, deque remedijs ipsorum, quae sunt praeter sacramenta, sacramentalia, & plerique actus boni. De Tepiditatis vitio, & modis illud expellendi. Ad hanc ipsam viam pertinet omnium Christianarum virtutum splendor, ut capus amplissimus, isque pulcherrimus Christianae facundiae patefiat. De pulchritudine enim Honesti in communi, & praerogatiuis hominis iusti, de natura virtutum, de actionibus earum, de gradibus, de effectibus, de signis, quae multa sunt, quae magna cum utilitate tractantur. Deinde ad singulas descendendo, diuinus ille ternarius, Fides, Spes, Charitas, quam graues, & insignes, quam dulces considerationes subministrat. Siquis fidei nostrae argumenta, quae eius credibilitatem euidentem demonstrant, recte proponat auditoribus, magna eos consolatione perfundet, quam materiam multi iam tractant, & quidem Magister Auila in libello, Audi filia, ut in omnibus, ita in hoc argumento tractando est admirabilis. optimus quoque eius discipulus Landouicus Granatensis in simbolo fidei, & ex ordine nostro Franciscus Arias in libro de Imitatione Beatae Virginis, passimq; in primo volumine de Imitatione Christi, & ante hos Marsilius Ficinus in egregio quodam opusculo. Saepè etiam opus est spei anchoram iacere, fiduciam in Deum excitare, praemia speranda proponere. Dulcissima vero est materia Charitatis in Deum, & in proximum, eoque tractanda frequentius, ac praesertim amor inter homines mutuus commendandus, qui etiam ad inimicos sese extendat. Sequitur deinde quatuor virtutum, quas vulgo Cardinales vocamus nobilissimus Chorus, quarum naturam quatenus sunt acquisita etiam ipsa explicat philosophia, & alias his respondentes superioris ordinis à Deo infundi ad actus

Peccatum veniale.
Tepiditas.
Virtutes.
Fides, Spes, Charitas.
Virtutes Cardinales.